

Les dones, motor de les lluites socials a Tarragona.

El mes de novembre de l'any passat, Òmnium va presentar una llarga campanya d'actes públics i de difusió per reconèixer les lluites socials i polítiques que han configurat que Catalunya sigui tal com és en l'actualitat.

Més enllà de la lluita per la cultura i la llengua catalanes, la construcció de la Catalunya actual també s'ha fet amb les lluites impulsades per l'activisme en drets polítics, justícia, igualtat, llibertat i emancipació individual.

Lluites col·lectives, es diu la campanya, en plural i en el sentit més ampli, des de la resistència antifranquista en els àmbits polític, sindical, cultural o social fins a les més actuals que tenen com objectiu la pau, l'acollida dels refugiats, a favor dels discapacitats, contra el racisme, la defensa del medi ambient o un habitatge digne. Són lluites protagonitzades pels homes i les dones de Catalunya.

Com deia Xavier Antich, assessor de la campanya, "som allò que ens hem guanyat, no per un passat mil·lenari sinó per voler justícia, igualtat i llibertat." És a dir, no per cap gràcia infusa sinó per la constància i persistència de les nostres reivindicacions.

De tot aquest ampli ventall de lluites col·lectives, des de la taula de treball de la campanya "Lluites compartides" a Tarragona, vam decidir centrar-nos en una. Una lluita que de fet les engloba totes i que ha estat protagonitzada per la meitat de la població, les dones, amb el títol: Les dones, motor de les lluites socials a Tarragona.

El segle XX, ha estat denominat per l'historiador Eric Hobsbawm, com el segle dels extrems, meravellós i abominable alhora. Capaç, d'una banda, de generar uns avenços culturals, científics i tecnològics que no es podien ni albirar en el seu inici i, d'altra banda, de registrar la vergonyosa xifra de més de dos-cents milions de víctimes de la bogeria i l'ambició humana.

Tot un segle, cent anys. Un període ampli que es veu travessat per una profunda modificació de les mentalitats i de les estructures socials i econòmiques. Un passat recent en el qual sembla que progressivament tot s'accelera.

També va ser el segle de les revolucions. Podem repassar revolucions socialistes, comunistes, anarquistes, feixistes... però cap d'elles va reeixir. Només una revolució, la de les dones, ha triomfat. Certament, encara s'ha de continuar reivindicant molts serrells que han quedat i no s'ha aconseguit estendre els seus beneficis a nivell global, però és evident que en el món

occidental la situació i el paper tradicional que la dona havia tingut al llarg de la història s'ha capgirat absolutament.

Des de finals del segle XIX, les sufragistes, el moviment de les dones que lluitaven per tenir el dret de votar ja es va trobar amb la resistència de la societat i dels governs i, fins i tot, amb la incomprensió d'altres dones. Com ara també ens passa amb la voluntat d'exercir el dret a decidir, els hi deien que allò que reclamaven era il·legal i inconstitucional, per tant, era impossible.

Tanmateix, malgrat tots els entrebancs a partir de 1907 ja podran votar les dones de Finlàndia, Noruega i Suècia. Després el 1928 ho aconseguiran les britàniques i a Espanya les dones podran votar l'any 1933 durant la Segona República.

Però el dret a votar, tot i que molt important, no ho era tot. Les dones van haver d'esforçar-se molt per poder rebre formació.

A Tarragona, a inici dels anys trenta, les nenes començaven a ser escolaritzades amb normalitat igual que els nens. Per tant, no hi havia diferència entre sexes. Però els analfabets majors de 22 anys, és a dir, tots aquells que ja no tenen possibilitat d'anar a l'escola era d'un 32,4% d'homes i un 67,6% de dones. És a dir gairebé 7 de cada 10 dones de més de 22 anys de la ciutat de Tarragona eren analfabetes. Més del doble que els homes!

Per tant, tot i que durant la Segona República es donarà el dret de vot a les dones i es farà un gran esforç per formar a les nenes igual que als nens, en general, la dona continuava sense la formació necessària per entrar en el món del treball, un món bàsicament masculí.

En general, les dones, de solteres, ajudaven a la mare, treballaven de modistes o feien de minyones, sota l'autoritat del pare. Després, quan es casaven, si tenien feina la deixaven i portaven la casa i la família, subordinades al marit. I això era així fa només 80 anys.

Des de l'inici de la Guerra Civil, d'una banda, el clima revolucionari afavorirà la participació femenina en l'àmbit polític i sindical i, per l'altra, les necessitats que comportarà el conflicte bèl·lic possibilitaran que les dones ultrapassin les tradicionals funcions assignades en l'esfera domèstica.

La mobilització en la lluita antifeixista permetrà la constitució d'agrupacions femenines dels diferents partits i sindicats que assumiran tasques auxiliars i de suport com l'ajut als combatents, els serveis sanitaris, l'assistència social, les campanyes de solidaritat o l'atenció als refugiats.

Serà freqüent veure dones entres les oradores dels mítings i Dolors Martí, del PSUC, serà delegada d'Economia de Tarragona, el primer càrrec públic ocupat per una dona a la ciutat.

Després de l'entrada de l'exèrcit franquista a Tarragona el 15 de gener de 1939, es desfermarà sobre els vençuts una de les repressions més ferotges i sistemàtiques de la història contemporània. Foren processades 10.232 persones i 691 foren afusellades. Només una dona serà executada, Elisa Cardona, però 11 més moriran a conseqüència de les pèssimes condicions de vida a la presó del convent de les Oblates. Centenars de dones seran processades, moltes seran depurades professionalment i altres marxaran camí de l'exili.

Entre l'exili i la repressió franquista, tots aquells homes i dones demòcrates que volien un futur socialment més just varen quedar esclafats, anorreats i silenciats fins gairebé la primera meitat dels anys seixanta.

El nou model de feminitat imposat pel franquisme implicava el retorn de la dona a una situació subalterna, sota un control patriarcal i sotmesa a la moral del nacional catolicisme. La dona només podia ser filla, esposa o mare.

L'antifranquisme i l'activisme cultural d'aquells anys va ser forçosament minoritari, clandestí i testimonial, una resistència lloable i èpica. El camí a recórrer per aconseguir els drets de les dones tornava a ser llarg i costerut.

En aquest camí trobem dones que ja no estan amb nosaltres, com la **Pilar Pradells**, mare de set fills, que l'any 1956 ja va crear la cèl·lula del PSUC a Torreforta i que l'any 1975 va fundar l'Associació de Veïns de Torreforta, junt amb altres dones. O bé la **Carme Casas**, mare de dos fills, també activista política i sindical de la clandestinitat.

Altres, sortosament, estan amb nosaltres i avui ens acompanyen, com la **Teresa Fortuny**, nascuda l'any 1945 i que va començar a treballar amb 14 anys. Com a sindicalista i activista política va seguir molt de prop i va participar en molts dels conflictes laborals registrats a Tarragona a finals dels seixanta i els setanta, com els de la Tabacalera, la Valmeline, Sol Galena o la Loste.

Però la fi del franquisme no va significar ni molt menys la fi de les lluites socials. En aquest sentit, ens acompanya **Maria Lurdes Latorre** que l'any 1976 fou sòcia fundadora del Bloc Feminista de Tarragona i que exercia de sexòloga en el Centre de Planificació Familiar creat l'any 1981.

El segle XXI, ens ha portat també noves lluites, en les quals hi ha dones que han destacat, com la **Lola Paniagua** que des de l'arribada a Tarragona es va involucrar en el moviment ecologista i que ha estat fins fa poc la portaveu de la Plataforma Salvem la Platja Llarga.

O bé, també, la **Carme Lleyda**, membre de l'equip de coordinació de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, les samarretes verdes que lluiten contra bancs, caixes i jutjats. M'agradaria reproduir una de les declaracions de la Carme que aporten un dels principals valors afegits de la lluita de les dones, diu així: "La lluita és compartida, homes i dones, però t'adones que són les dones qui tiren endavant les famílies. La dona és molt lluitadora!"

Sortosament, ja s'han començat a fer estudis per donar a conèixer i reconèixer l'actuació de les dones tarragonines en les lluites socials de la nostra història més recent.

A L'Arxiu ja disposem de 32 entrevistes a dones, algunes conegudes, d'altres no tant, i ara s'hi afegiran els enregistraments que s'han fet per a l'exposició. Els treballs d'història de gènere, dirigits per les professores Montserrat Duch i Coral Cuadrada han donat com a resultat els llibres *De súbdites a ciutadanes*, *Les dones als orígens del barri de Torreforta* o els audiovisuals sobre "Les dones de Torreforta" i "El problema del barraquisme a Tarragona".

Svetlana Alexievich, Premi Nobel de Literatura de l'any 2015, en el seu llibre *La guerra no té rostre de dona*, referint-se a la Segona Guerra Mundial, diu que tot i que van participar-hi activament més d'un milió de dones russes, la visió de la guerra continua essent una visió masculina, dels homes, una visió fins i tot acceptada per les dones.

Em sembla, però, que les lluites socials sí que poden tenir rostre de dones, perquè reivindiquen qüestions concretes que han de millorar el present i el futur de tota la societat. No en va, fa cinc anys, em preguntava sobre la coincidència de la presència de quatre dones que lideraven bona part de la societat mobilitzada: Muriel Casals, Carme Forcadell, Ada Colau i Teresa Forcadell. Potser sí, que les lluites socials podem dir que tenen rostre de dona.

Bé, sense més preàmbuls, demanaria a la Teresa, la Lurdes, la Lola i la Carme que ens expliquin el que considerin més significatiu de la seva trajectòria i després fem un torn de debat..

Jordi Piqué Padró
Tarragona, 22 de juny de 2017